

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe. — Colonii si sisteme antice de colonisari. — Somnambulismulu, (Urmare si fine). — Istori'a patriei in scólele romane. — Cocosiulu selbaticu. — Procesu verbalu alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a ordinara dela 22 Martie st. n. 1884. — Invitare de prenumeratiune. — Bibliografia.

Studiu istoricu asupr'a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe.

Cestiunile agrarie de natura diversa au agitat pe popóra in tóte timpurile si in tóte tierile, in care ele au fostu silite de instinctulu conservarei loru a cultivá pamentulu, cá se-si scótia midiulócele de existenta, pe care nu mai erá in stare de ale scóte numai din venatu, din pescuitu si din prasirea viteloru de casa. Cu càtu inse au inaintatu agricultur'a, cu atátu acelea cestiuni au devenitu mai incurcate si fórte adesea fatali pentru staturi si popóra, éra regularea loru drépta si intielépta, anume in Europ'a nici pàna in diu'a de astadi nu s'a pututu realisá, ci ele se afla puse la ordinea dilei in cele mai multe staturi incepèndu dela Britani'a-mare pàna la Russi'a si dela Renu pàna la gurile Istrului.

Cestiunile agrarie se afla preste totu in legatura strinsa cu mersulu culturei si alu civilizatiunei popóreloru; éra asia precum se vedu ele puse si tractate din nou in tierile corónei unguresi, inceptu a luá unu caracteru fórte ingrigitoriu, ceea-ce se póte cunósce invederatu si din evenimentele dela Croati'a din anulu trecut, precumu si din câteva casuri funeste aparute in unele comitate ale Transilvaniei, in care tóte au trebuitu se intrevina putere armata spre a restabilí pacea publica. Chiaru si asia numitulu Antisemitismu din Ungari'a are totu odata caracteru eminentu agrariu, produsu prin exploatarea poporatiunei rurale de càtra usurari si alte clase de speçulanti, apoi scóterea ei de pre mosiórele cultivate dintru o generatiune in alt'a.

Economistii cei mai valorosi ai Ungariei se ocupa din nou de cestiunile agrarie ale patriei loru, si corporatiuni sciintifice, precumu este academi'a magiara, societatea istorica, societatile agronomice si colegiulu juristoriloru leau trasu in cercetarile loru cu atátu mai virtosu dupa ce s'au convinsu, cá cu proclamarea emanciparei locuitoriloru rurali in 1848 si cu regularea loru posterióra

scopulu propusu nu s'au ajunsu nici pe diumetate, ci cá pericolulu este invederatu, cá miliónele de cultivatori se recada din nou in o sierbitute, daca se póte si mai amara decâtu fusese cea anterióra. Cá symptoma spaimentatóre a starei actuale se póte considerá necurmat'a migratiune din Ungari'a in Americ'a septentrionala, unde in anii din urma au transmigratu dela 14,000 pàna la câte 16,000 de individi sanatosi si buni de munca, éra din Transilvani'a emigra neincetatu pe anu pàna câte 9—10 mii de ómeni, nu numai romani, ci si multime de secui, adeca magiari curati si germani sau asia numitii sasi. Din toti acestia o parte se intorcu dupa câteva luni sau 1—2 ani éra si in patri'a loru, cei mai multi inse remanu in Romani'a esindu cu totul de sub protectiunea statului Ungariei.

Proprietatea mare, midiulocia si cea mica din Ungari'a si tierile adnexe se afla mai virtosu dela dualismu incóce intru o stare abnorma si critica, pe care eu nu o pociu caracterisá mai bine decâtu cu espressiunea usitata la compatriotii mei magiari, „cá ele cauta un'a la alt'a cu ochi de lupu.“ Archivele tribunaleloru si ale curtilor de a dóu'a si a trei'a instantia gemu de miriadele asia numiteloru processe urbariali, adeca agrarie de natura feudalistica, dintre cari unele decise definitivu in instanti'a suprema, se potu executá numai cu ajutoru baionetelor.

Nu numai raporturile politice in sensulu strictu luate, ci si cele economice si sociali ale unui statu vecinu au avutu de cându existu staturi organizate, o influentia asupr'a veciniloru, inca si in casuri cându unu statu voiá se se isoledie cu totul de càtra celelalte, precumu bunaóra egiptenii si ebreii in carunt'a vetustate. In totu casulu influenti'a ce o au cestiunile agrarie din Ungari'a asupr'a poporului romanescu intregu, este invederata si ilustrata cu mii de exemple, care ne intimpina pe fie-care di in patri'a nóstra si in vecinatatea ei; spre bine sau spre reu? Acést'a speru cá se va cunósce càtra finea acestei incercari de a studiá acelea cestiuni agrarie. Ce e dreptu, eu simtiu bine, cá la acésta etate inaintata nu mi s'ar

cuvini se me incumetu a cercá se tractediú o cestiune, pe care umerii mei nu mai sunt in stare de a o purtá; de aceea nici nu promitu la nimini deslegarea ei; m'amu supusu inse la desele indemnuri venite dela cátiva amici ai mei, cari tinu — si precumu mi se pare mie cu totu dreptulu — cá istori'a patriei si a ori-carui poporu ajunsu la consciinti'a de sine nu póte se aiba nici o valóre practica, nici unu folosu reale, daca va inregistrá totu numai domniile dupa serii de ani si epoce si cu acestea alaturea resbóiele, intrigele dela curti, fenomene estraordinarie in natura, bóle epidemice si altele cá acestea, ci — adaoga densii, datorinti'a istoricului este a studiá cu totuadinsulu legislatiunea unei tieri, si tóta desvoltarea din vécu in vécu, din epoca in epoca a tuturor relatiunilor sociali, a classelor in cari s'au despartitu popórele in staturi si a influintiilor reciproce.

Eu unulu credu asia, cá anume in tierile agricole precumu este si Ungari'a cu tierile adnexe, din tóte raporturile classelor intre sinesi, acel'a ce a domnit si in parte inca totu mai domnesce, este celu dintre clasele privilegiate sau asia numite aristocratice si dintre miliónele poporatiunilor rurali sau asia numiti iobagi. Acelea raporturi feudalistice imprumutate successive dela germani inainte cu aprópe nóue sute de ani, au fostu adesea decisive chiaru si asupr'a destinelor statului. Acelea nu au fostu intemeiate pe libertatea individuala a omului nici pe dreptulu de proprietate alu seu, ci pe principiile de domnia si sierbitute asia, cá si cumu s'ar intielege de sine, cá ómenii dupa originea si natur'a lor se impartu intre domni si sclavi si inca asia, cá numai domnulu se fia consideratu, cá omu, cá persóna, éra sclavulu numai cá lucru (*tanquam res*), sau cá ori-care animalu bunu de injugatu, de inhamatu ori de incalcatu si la trebuintia de scosu in piatia spre vendiare.

Acestea relatiuni decopiate din lumea vechia in evulu mediu, conservate apoi si mai dèparte, au domnit in mani'a tuturor doctrinelor christiane blande si dumnedieesci, in partea cea mai mare a Europei mai multe sute de ani, éra in Ungari'a pàna in secolulu alu 18-lea si o parte din ele chiaru pàna la 1848, cându ele s'au delaturatu numai prin violentia teribila, pentrucá dupa dóuedieci si cincide ani se incerce a se restaurá sub alte forme.

Atát'a si mai multu nu cutediú a promite, decâtu numai a da o umbra de istoria a raporturilor agrarie din Ungari'a si tierile adnexe. Remane apoi in grij'a economistilor moderni, cá ei ajutati de vastele loru cunoscintie teoretice si practice, se-si dea veridictulu loru asupr'a nónelor incercari de a regulá cestiunile agrarie totu in spiritulu vechiu feudalisticu si inca asia, cá regularea loru se nu mai cutremure statulu din fundamentele sale si se nu deschida pórtá larga unui socialismu anarchicu, care si pàna acumu a inceputu se bata la usile corporilor legislative. Eu unulu adeca me temu, cá incercari de acelea in epoc'a de fácia potu se aiba numai rezultate din cele mai nefaste, din care cauza m'amu si supusu la descrierea raporturilor nóstre feudalistice din trecutu, cu legile tierii in màna si condusu de unii scriitori patriotici din cei competenti in materia.

Impartirea raporturilor agrarie in perióde istorice.

Economistii Ungariei puçini càti au scrisu despre raporturile agrarie din patri'a lor, le-au impartitu pe acelea in cincide perióde si le-au datu titlu de *Jus Geographicum*, care pe romanesce s'ar putea dice Dreptu agrariu. Atát'a numai, cá mai in tóte acelea perióde póte fi vorb'a mai multu numai de drepturi unilaterali, recunoscute domnilor, nu si de drepturi acordate sierbilor, càci acesti'a avéu numai datorintie.

Noi impartimu istori'a raporturilor agrarie in sieside perióde.

Periodulu I germano-magiaru. Dela venirea magiarilor in Pàni'a pàna la regele Stefanu I alias Voicu, fundatorul statului Ungariei (a. 1000 dela nasceria lui Isusu Christosu).

Periodulu II. Dela regele Stefanu I pàna la incercarea desrobirei tieranilor agricultori in anulu 1298.

Periodulu III. Dela liberarea tieranilor prin lege 1298 pàna la nóu'a lor robire totala si multu mai barbara, totu prin lege, in anulu 1514.

Periodulu IV. Dela subjugarea definitiva in anulu 1514 pàna la largirea jugului sub Mari'a Teresi'a intre anii 1756—1767 in urmarea mai multor rescóle sàngeróse, éra in Transilvani'a pàna dupa revolutiunea urdita de càtra Niculae Ursu alias Horia si soçii sei, sub imperatulu Iosifu II in anulu 1784/5.

Periodulu V. Dela imperatulu Iosifu pàna in a. 1848.

Periodulu VI, sau celu modernu. Dela 1848 pàna in dilele nóstre.

Materi'a dreptului agrariu.

Acést'a fusese sub domni'a feudala nespusu de variata dupa diverse timpuri si impregiurari, dupa cum raporturile sierbilor càtra domni erau regulate prin legi si decrete regali, sau lasate cu totulu la liberulu arbitriu alu domnilor. De aici si teritoriile atátu cele cultivate càtu si cele desierte de locuitori, sau sterpe sau paduretie, baltóse, sau lasate inadinsu numai pentru pascerea vitelor se impartiau in mai multe categorii, precumu d. e. alodiali, adeca ale domnului; colonicali, impartite intre locuitori cu dreptu de proprietate conditionata dela implinirea diverselor servitii, (robote), taxe si asia numite daruri sau plocóne de serbatori si alte ocaziuni; emfiteutice (embaticari), díleresci (*inquilinares*), curialiste, taxaliste etc.

Totu din raporturile de sierbi càtra domni s'au consideratu si tractatu sub feudalismu celelalte midiulóce de existentia si traiu ale poporatiunei rurale, precumu: pascerea vitelor, paduritulu, ghindaritulu, adunatulu de gogosi (gallae), dreptulu la venatu, paseraritu, pescuitu; mai departe dreptulu de càrcimaritu, macelaritu, de móraritu, de taiatu trestia si papura; dreptulu de proprietate la tesauarele (comórele) aflate in sinulu pamenturilor cultivate de càtra locuitorii tierani; dreptulu de a in-

fiantia terguri sau piatie de septemàna, asia numite mar-turii, cum si terguri numite de tiéra sau de preste anu, si in tóte acelea dreptulu domniloru de precumparare (*praemio*) inaintea altoru locuitori; dreptu de a impune vami si navluri, cum și de a deschide comerciu in asia numite bolte sau dughiene si corturi sau siatre; mai târziu dreptulu exclusivu de a ferbe vinarsu numitu si rachiu sau horinca.

La tóte acestea venia in tóte periódele feudalismului *decima clericala si nona* (a nou'a parte) dominala, din tóte produsele secerate si din vii, sau asia numitulu vinaritu. Preste *decima* și *nona* se mai trageau dupa locuri si tñnuturi la dile anumite ale anului inca si alte venituri in animale, precumu boi, junci, vaci, oi si berbeci, paseri de casa, inca si untu, óua si altele multe.

Afara de munc'a barbatiloru implinita preste totu anulu in economi'a senioriloru feudali, in numeru nedeterminatu de dile pâna la Mari'a Teresi'a, mai érá obligate si femeile loru a lucrá in curtea domnesca: la smulsi si topitu de cânepa si inu, la meliatu, peptenatu, ecelatu, la torsu, tiesutu si cusutu pentru famili'a si cas'a domnesca, precumu si la cernutu in granarie, érá primavér'a si vér'a la lucru in gradinile de verdetiuri si de legumi. In fine baiatii inca neapti pentru munc'a grea, intre anii 12—15 erau mánati cá ori-ce turma de vite la plivitu de buruieni in agrii (lanurile) domnesci.

Tóte acestea indatoriri ale poporului rurale cátra seniorii feudali au produsu o multime nenumerata de raporturi, care din natur'a loru au trebuitu se aiba in-fluintia cu atátu mai mare si nu odata decisiva chiaru asupra destineloru statului, cu cátu aceleasi poporatiuni rurale erau obligate a da si acestuia totu ce pretindea guvernele dela locuitori, in bani, in produse si in contributiunea de sànge in tóte resbóiele si mai virtosu in cele esterne.

Tóte acestea prestatiuni si raporturi se voru cunósce mai de aprópe dupa cumu vomu inainta in studiulu nostru dintr'unu periodu in altulu, pâna cându in celu din urma ne vomu convinge, cá unu restu considerabile din acelea relatiuni feudali se mai sustine pâna in dio'a de astadi, prin urmare cá de o emancipare deplina si desfacere totala din ferecaturile feudalismului vechiu inca totu nu póte se fia vorba.

Periodulu I.

Din primulu periodu alu asiediarei magiariloru in Panoni'a nici chiaru cei mai buni istorici moderni ai acestei natiuni nu sciu se ne spuna mai multe despre viéti'a poporului loru, decátu totu numai cátu se compilase in alte timpuri din câteva fragmente aflate in unii scriitori bizantini si in câte o cronica descoperita in monastiri de ale Germaniei. Academi'a de sciintia din Budapesta isi pune de unu timpu incóce tóta silinti'a, cá se póta fixa cu óresi-care probabilitate, daca nu anulu, incai decad'a, in care acestu poporu va fi trecutu preste Carpati in Panoni'a, unde apoi cá nomadu au ocupatu mai multu numai vastele siesuri si stepe, cá

se aiba nutretiu pentru cai si alte vite. De aci incolo elu s'a pusu pe devastatiunile tieriloru invecinate si mai departe, strabatendu odata chiaru si preste Renu, pâna ce in fine infrantu in câteva batalii din cele mai crunte de cátra regii Germaniei, au fostu respinsu in regiunile in care se afla pâna astadi; érá intr'aceea capii bisericiloru christiane din Rom'a vechia si Rom'a noua, cari inca nu apucasera a se invrasmași precumu se pare la multi, pâna la judecat'a cea de apoi, isi luara de problema a inblandi inca si pe acelu poporu nomadu cu ajutoriulu evangheliei. Patriarchii din Rom'a vechia pen-trunsera la magiari prin missionarii loru alaturea cu armele imperatoriloru romano-germani. Patriarchii bizantini avura oca-siune de a face cunoscinti'a maghiariloru mai ántaiu de cându imperatulu Leonu intieptulu ia chiamatu in ajutoriu si 'ia luat in soldulu seu, cum se crede, pe la a. 889 in resboiulu celu greu portatu contra Bulgariloru. De atunci s'au incercatu si clerulu grecescu a cástiga pe magiari pentru religiunea christiana si ale inblandi barbari'a; numai cátu acestu cleru grecescu nici pe de parte nu a lucratu cu acea energie si perseverantia de feru, cu care au lucratu mai totu-déun'a calugarii mis-sionari apuseni latini si episcopii disciplinati, cá se dicemu asia, militaresce.

Relative la obiectulu de care tractamu noi acilea, ne lipsescu mai de totu documente scrise, din care s'ar putea descoperi vre-unu raportu, ce ar fi existatu la magiari intre domni si sierbi intre anii 890 si 1000 dela Christosu. Una se póte scí limpede, cá in acelu periodu magiariloru le-a fostu cu totul necunoscuta sistem'a feudalá, dupa care se fie fostu impartiti si tractati locuitorii tieriloru prin care treceau ei si anume ai acelei tieri, in care s'au asediatu in urma pentru totudeauna. Cá magiarii aru fi redusu in acele timpuri la conditiune de sierbitute pe vechii locuitori ai Panoniei, este o fabulá cá multe altele din istori'a vechia, neadeverita cu nici unu documentu scrisu si nici macaru cu vre-o traditiune de óre si ce valóre istorica. Din contra, avemu destule urme in celu mai vechiu scriitoriu alu loru, in *Anonimo Belae regis notario*, cá maghiarii cá poporu nomadu venitu din stepele Scithiei incóce preste munti, la inceputu au fostu buni bucurosi cá se'si cástige teritorii bune de pas-cutu pentru multimea vitelor cu care venisera, si nu-mai dupace s'au asediatu in o parte a Panoniei, au ma-necatu spre a devasta tieri si regiuni. In acelea aler-gaturi ale loru au facutu multi captivi, pe cari i'au ré-dusu la conditiune de sierbitute; pe aceia inse la ce servitiu era se'i puna si cu ce se'i fie nutritu, daca in-susi poporulu magiaru se sustinea inca totu numai cu carne cruda, cu laptarii, cu venatu si pescuitu, pentrucá agricultur'a nu'i era cunoscuta nici pe atáta pre cátu se desvoltase aceea la popórale slave si romànesci din Panoni'a.

Mai era inse si alte cause, care nu lasá cá ma-giarii se tina mai multi captivi in sierbitute. Scriito-riulu ungurescu Kollár si dupa elu Dr. Carolu Pfahler citédia unu locu din scrierile imperatului Leon intiept-ulu, care avuse pe magiari in soldulu seu, din care

aflamu, că primarii și comandantii magiarilor pedepsiau foarte cumplitu pe cei inculpați de vre-o crimă sau delictu și erau ținuți în subordinațiune mai multu numai de frica decâtu prin iubire catra ai lor; era disciplin'a militară eră și mai crunta. Din această cauză a crudelității mulți magiari desertau din castrăle lor la Romani, adeca pe teritoriulu imperiului bizantin, unde erau tractați omenesce*).

Dacă însii magiarii fugiau de înaintea crudelității primarilor și comandantilor proprii, cu câtu mai curându cercau a scăpa de biciulu lor captivii de alte limbi cădiuți în manile lor; era fug'a și scaparea dintru o țieră lipsită de cetăți închise și de închisori, din mișloculu unui popor nomadu, nu era împreunată cu vre-o greutate extraordinară, afara numai când captivilor li se scoteu ochii, ceea ce se întimplă mai adesea la poporele scithice, după cumu voru a scrii unii scriitori.

Din toate acestea și din ori-câte cercetări istorice s'au putut face până acumu în Ungari'a și țierile ad-nexe asupra primulu periodu alu petrecerei poporulu magiaru în Panoni'a, se pôte deduce numai atâtă, că viaț'a socială a lui și a poporelor aflate acolo a putut fi oricâtu de primitivă, crudă, lipsită de ori-ce civilizațiune în sensulu modernu, dară existentă a sistemului feudale și a sierbitutei, sau cum s'a numit mai târziu, iobăgia organizată după clase, în Panoni'a și în Daci'a nu se pôte proba până la anul 1000 cu nimic.

(Va urmă).

Colonii și sisteme antice de colonisari.

Poporul românesc este esitu, închiagatu și formatu din colonii, atâtu în Daci'a traiană, câtu și în Daci'a aureliană, sau mai exactu, după istoria, în vechiulu Illicum. Romanii pe unde se afla, nu sunt unu popor autohtonu resaritu din pământulu Daciei și alu Iliriei în acelu întielesu, că și cum istori'a nu ar scri nimic despre originea lor, care s'ar perde cu totul întru întunecimea secolilor. Se afla înse până în diu'a de astăzi adversari neimpacati ai poporului românesc, nu ignoranți, dară depravați în conștiinț'a lor și lipsiți de sentimentulu onestății, cari în locu de a recunoște evenimentulu colonisării întocm'a așa precumu îl adevăresce istori'a, se silescu în totu modulu a'lu întuneca și chiar a'lu negă; alții érași de si nu'lu negă, dară recurgu la unu anachronismu de un'a mie de ani. Mai sunt și alți adversari, cari nu negă colonisarea, fi dau înse unu caracteru câtu se pôte mai degradatoriu și umilitoriu atâtu pentru imperatul Traianu și alți succesori ai lui, câtu și pentru colonistii aduși în Daci'a. Ei adeca plesnindu în față totă istori'a Romei, susțină cu frunte de feru, că da, Rom'a trimisese și în Daci'a colonisti, înse numai

*) *Nam postquam fortasse pauci transfungere coeperint, et hi a nobis benigne humaniterque fuerint suscepti, plurimi illos subsequuntur etc. Leo sapiens (apud C. Pfähler Ius Georgicum pag. II).*

sclavi (sierbi) și pe multimea de oameni cădiuți în crime grele, spre a fi pedepsiți în țieri străine. Acest'a ar însemnă nici mai multu nici mai puțin, decâtu că în veci gloriosulu senatu alu Romei cu consuli și cu imperatorii lor au fostu în toate timpurile atâtu de nebuni, încatu după-ce au cuceritu țieri prin resbóiele cele mai crunte și le-au prefacut în provincii romane, se voiésca a-le conserva în potestatea Romei prin sclavi lipsiți de ori-ce drepturi omenesce și prin oameni criminali supuși la pedepse teribile, unii că și alții gat'a în totu momentulu a rebelă și sfarmandu-si férale pentru a'si recăstiga libertatea.

Si se nu créda nimeni că acestea tесе sustinute de către adversari ar avea de scopu numai simple conversațiuni academice sau dispute pedante spre a'si face unii la alții distrațiune. Dacă ar fi numai atât'a, ei nu ar merita întru nimic atențiunea romanilor. Dară cugetulu rezervatu alu lor este și astăzi că înainte cu 50 și cu 100 de ani, totu celu politicu și nationale. Ei încă totu mai calărescu pe acelu dreptu istoricu inventatu de antecessorii lor, carele pre câtu nu este ficțiune sfruntată, e negațiunea dreptulu, este dreptulu pământulu, alu perfidiei machiavelistice, alu rapacității barbare, e totu-odată negațiunea categorică a moralei christiane, spre rusinea și prostituțiunea omenimei.

Acestea considerațiuni și preste totu lupt'a pentru existența întru care se afla națiunea noastră întregă din toate țierile și regiunile în care este ea asediată, ne impuse datorinț'a de a trage odată atențiunea lectorilor nostri și asupra coloniilor antice și a sistemului vechi de colonizare.

Nu vomu dice astăzi nimic despre coloniile cele mai vechi cunoscute din istoria, precum au fostu coloniile de comercianți liberi ale Fenicianilor (Tirus, Sidon etc.) în Cipru, Cret'a, Sicili'a, Sardinia, Africa septentrională (Carthago), până și în Spania; nu ne vomu oprí nici la prea numeroșele colonii ale Grecilor din Aten'a, Corintu, Eubea, Rhodos și mai pre susu de totu ale Milesianilor, în Macedonia, unde grecii au întemeiatu vre-o 35 de cetăți mai alesu în apropierea mării și pe lângă rîurile mari, că și în Traci'a până la gurile Dunării 18, la marea neagră în toate părțile vre-o 13, în Asia mica preste 30, în Itali'a inferioară (*Magna Graecia*) 34, în Sicili'a 21, până și în Galli'a și în Spania vre-o 75 între cari Nizza (Nikea), Masili'a (Marsilia), Emporiae, Rhoda, Saguntum etc., toate acelea colonii compuse din familii libere, stramutate în interesulu comerțulu și alu înăvătirei, după-ce locuitorii se multiau foarte tare în lumea veche.*) Ne vomu ocupa ceva mai multu de anticele colonii ale Romei.

La Rom'a în periodulu întăiu alu existenței sale nu a putut fi vorba de colonisari, ci tocmai din contra,

*) *Hegenrich Geographisch-historische Nachrichten, die Colonien der Griechen betreffend, Altona 1808. Raoul Rochette Histoire de l'établissement des Colonies grecques, Paris. 1818 4 Volume).*

urmele istorice si traditiunile din acelea timpuri ne arata, că Rom'a in locu se scótia, mai aducea in teritoriulu seu si între zidurile cetătiei multime de locuitori din cetatile si regiunile mai apropiate pe care le invingea, éra apoi pe aceia fi indigená. Itali'a inse erá chiar si cu 5—6 sute de ani inainte de Chr. fórte tare impoporata si cultur'a locuitorilor atátu de inaintata, încátu resturile aceleia conservate cá prin minune pâna in dilele nóstre, insufla respectu chiar si trufiei popóreloru europene modérne. Teritoriulu Romei s'au impoporatu fórte curendu asia, cá gubernulu nu mai aducea locuitori din alte regiuni, ci i lasá pe toti in tñnuturile loru si numai cátu fi supunea la legile Romei, éra dela altii nu pretindea nici atát'a, ci erau numai obligati a fi amici amiciloru si vrasmasi vrasmasiloru Romei.

Pentru-cá se ne facemu idea despre multimea locuitorilor Italiei proprie, de care in vechime nu se tinea partea numita astadi Itali'a de susu, n'avemu decâtu se reflectamu la fiorósele si indelungatele resbóie ale Romei cu regele Pyrhus, cu Gallii, cu Cartaginea, cu locuitorii Iliriei, fia si numai pâna la alu doilea resboiu africanu inceputu la 23 de ani dupa celu de ántáiu, adeca pe la 218 inainte de Christosu. In multe batalii de acelea periau câte 20 pâna la 40 de mii barbati totu unulu cá unulu, totu-odata se treceau une-ori prin ascutitulu sabiei toti locuitorii unoru cetati, éra aurulu si argintulu li se rapiá.

Cu vre-o 14 ani inainte de aceea senatulu Romei dedese ordinu strictu, cá sè se numere toti barbati din Itali'a cáti se voru aflá apti de a portá armele, si dupa tóte acelea resbóie crunte s'au aflu totusi, chiar spre mirarea senatului, siepte sute de mii barbati si juni pentru pedestrime si sieptedieci de mii pentru calareti. Din fericire acea conscriptiune a scapatu de perire si istoricii o respecta cá autentica, prin urmare cei deprinsi cu conscriptiunile moderne, potu face comparatiune între poporatiunea Italiei de inainte cu 2100 de ani si între cea de astadi, fia din Itali'a, fia din alta tíera cu atátu teritoriu cátu este alu Italiei medie si inferióre. Mai insemnamu acilea, cá Romanii incheiasera prim'a pace cu Cartaginea numai in anulu 241 inainte de Chr., dupa-ce perdusera in acelu resboiu ferosu in 21 de ani preste dóue sute de mii barbati. Dara si legile de casatoria ale Romei erau intocmite asia, cá poporatiunea se crésca, fiindu-cá parintii cu prunci multi in locu de a fi batjocoriti, mai virtosu erau onorati si chiar pensionati.

Pâna dupa caderea Cartaginei Rom'a ducea colonii de cetatieni numai inlainturulu Italiei, éra in alte tieri straine colonisarea s'a inceputu mai târdiu, si pre cátu a duratu republic'a, numai cu invoirea poporului manifestata in adunari convocate in adinsu, cá se votedie in cunoscintia de causa, éra nu precumu ar fi placutu unoru oligarchi, ca se puna ei mân'a pe teritorie intregi si se le alature lãnga latifundiile loru. De aci incolo afacerea colonisarei s'au regulatu prin legi cu luare in de aprópe consideratiune a multirei locuito-

rilor in capitala si in tíera, a saraciei mai multoru familii, a dorintiei de a'si ameliora starea materiala; éra uneori esiau roiuri de colonii si din caus'a túrburari-loru politice; alteori se asiediau colonii de ostasi veterani, caroru se dedea paméntu de cultivatu in recunoscintia servitiiloru facute la statu. Totu prin lege se decidea si numerulu de colonisti destinati pentru câte un teritoriu anumitu. Dupa acesteá ómenii erau próvocati cá se'si descopere vointia de a emigra in alta tíera. Daca se anuntiau prea multi, atunci concurentii trageau la sorti.

Dupace se inplinia numerulu colonistiloru, consuli sau pretorii Romei alegeau pentru emigranti cátiva conductori sau comandanti, câte trei, cincii, siepte, diece, sau si douedieci, dupa cum cerea trebuintia, marimea si departarea coloniei*). Inainte de plecare se tinea servitiu religiosu, augurii intrebau pe diei si'i rogau se stea in ajutoriu emigrantiloru; dupa aceea numerati fiindu (lustrare), plecau in strainatate. Ajunsi la locul destinat unde mergeau si popi cu ei, éra si li se facea servitiu religiosu, apoi se ásemnau pentru fiecare colonistu partile de mosie pentru cultura, tragédu brazde cu aratru între partile tuturoru. Acésta operatiune se facea éra si cu diverse ceremonii.

Dupa-ce coloni'a se asiedia definitivu, gubernulu centrale din Rom'a ii trimitea legile la care avea a se supune. Coloniile si erau organizate mai totu dupa modelulu capitalei statului; in locu de doi consuli steteau in fruntea coloniei asia numiti *Duumviri*, apoi, *Aediles*, *Quaestores*; in locu de senatori sau betrani *Decuriones*, mai departe *Augures*, *Pontifices*, *Sacerdotes*, apoi *Apparitores*, *Scribae etc. etc.* Fie-care colonistu avea câte unu patronu in Rom'a si chiaru coloni'a intréga avea pe patronii sei, cari in casu de vre-o nevoia se aperi in senatu si la consuli pe colonisti. Acésta era organizatiunea coloniiloru, éra nu de sclavi, cari in lumea vechia erau numerati între vitele de casa. Libertatea Colonistiloru era garantata prin legi dupa originea fie-carei colonii. Unele colonii se numiau curatu ale Romei cu drepturile ei, *Coloniae civium romanorum cum jure quiritorium*; altele erau *Coloniae juris latini cum jure latino*, adeca din provinci'a *Latium* si earasi altele *Coloniae juris italici cum jure italico*. Cei versati in dreptulu romanu cunoscú prea bine importantia libertatiloru intielese sub acesti termini latinesci juridici.

Încependu dela dictatorulu Sulla, sub Iuliu Cesar, sub Octavianu Augustu si sub urmatorii imperati s'au intemeiatu multime de colonii de ostasi veterani, *Coloniae militares*, separate de „*civiles, plebejæ, togatae*“. Se infiintiau si colonii micste compuse din civili si ostasi. Monetele coloniiloru civili se cunoscú dupa unu aratru (plugu), éra cele militari dupa vre-unu semnu ostasiescu. Pâna si edificiele publice, amfiteatru, circus, temple etc. se zideau in colonii dupa modelulu celoru din Rom'a.

*) *Curatores Coloniae deducendæ, triumviri, quinqueviri septemviri, decemviri, vigintiviri agris dandis et assignandis.*

In toate coloniile se vorbia si scria limba latina.

Fara a ne teme de vre-o eroare neertata, se potu computa dupa date istorice patru sute de ani, in care periodu Rom'a colonisase neincetatu. Pana pe la 1850 archeologii si alti istorici aflasera anume in Itali'a la 120 colonii romane (afara de cele grecesci), in *Gallia Cis et transpadana* (Itali'a moderna de susu) 19; afara de Itali'a, in Gallia propria 21; in Spania 32; in Britani'a 4; in Germani'a trei mari; in Rheti'a, Vindelicia, Noricum 10; in Panoni'a 9, dara au fostu mai multe; in Daci'a 4 mari si altele multe mai mici; in Dalmati'a 4; in Franci'a, Macedoni'a, Epiru, Tesali'a 11; alte cateva in Greci'a, Sicili'a, Sardini'a, Corsic'a. In Asi'a mica si mai departe pana in Arabi'a s'au aflatu urme de preste 28 Colonii romane: in Egiptu 3; in Africa propria aproape 50. Asia sumandu toate coloniile mari infiintiate din Rom'a si Itali'a, numerulu loru se pote pune fara a exagera la 320.

In vecurile in care imperiulu Romei a statu in culmea puterei sale, cele mai multe colonii ale ei au inflorit si s'au intinsu asia de multu, in catu din trensele au esitu altele, precumu esu roiurile din stupii vechi, si mai tarziu din roiuri pline de albine, alte roiuri.

Cele mai vechi colonii ale Romei au fostu pana tardiu agricole, asediate in diverse regiuni si tieri pentru cultivarea pamentului si prasirea de vite sub apararea legiunilor romane. G. B.

Somnambulismulu.

(Urmare si fine.)

Multi filosofi au disu, ca in fia-care omu este ore-careva substantia media vitale, sau o substantia fluida. Acesta substantia fiindu foarte dilatata in intregu corpulu, pre timpulu candu omulu e sau in stadiulu somnambulisticeii naturale sau in ceta, alu celei artificiale, — ea operedia foarte viu, in catu servesce de unu vehiculu alu facultatii cunoscatore si intielegatore, de si omulu e esclusu cu totul de lumea fisica.

Estu-modu omulu vede, aude, simtiesce si cunosce prin acestu fluidu. Precum se vede, acesti filosofi, s'au basatu pre teori'a Epicureiloru moderni, cari sustienu ca precum animalele celea mai superioare simtiescu, cunoscu, intielegu si audu, de si nu posedu „sufletulu omenescu“, numai prin unu fluidu ore-care vitalu, ce se afla dilatatu prin corpulu loru, intocmai pote se simtiesca, cunosca si percepa omulu pusu in somnulu magneticu, cu ajutoriulu acestui fluidu, candu sufletulu seu e restrinsu in individualitatea sa. Aci insa sunt in eroare cu totii.

Starea somnului comunu a omului, cu atatu mai tare a profundului somnu magneticu difere de starea unui animalu viu. Animalulu are ochi, are sensuri chemice si chimice, deci nu e isolatu de iconele esterne. In animalu se afla patru poteri sufletesci: „*vis vegetans*“, „*vis sentiens*“, „*vis imaginandi*“, „*vis intelligendi*“. De

unde animalulu simtiesce dorerea si placerea, elu cunosce pre stapanulu seu. Dar individulu aprofundatu in somnu magneticu nu simtiesce, nu vede, nu aude — in modu naturalu. Canele d. e. are memoria tenace, dupa ce ne spune chiar si betranulu Homeru despre canele lui Odysen, (*Os enoisei Odyssea aggis eonta*), ca l'a cunoscutu pre acest'a chiar dupa 20 ani. Paserile sciu se se infurie, candu li se rapescu puii. Tigrulu scie se dorasca sange de omu; ursulu scie se dorasca fagurulu de miere, pisic'a imbetranesce de doru de pesce. Evidente ca animalele sunt espuse la deosebite afecte, er' afectele presupunu voluptate si apoi eruditulu barbatu Jahn Lockius afirma, ca unde e voluptate si dorere, este ore-care substantia fara corpu.

Chiar sf. scriptura, desi denega animaleloru intielesulu, care-lu are omulu. (Nu fiti ca mululu si ca muscoiulu la care nu este pricepere), totusi le atribue docilitatea, dresarea si cunoscinti'a. Asia da cocosiului inteligintia si cunoscere de timpu, boulu cunoscinti'a domnului seu.

Si daca animalele asia dara nu precepu, intielegu si cunoscu prin vre-unu fluidu secretu si intipuitu, care s'ar afla in corpulu si epiderm'a loru, ci cu ajutorulu altoru poteri si media supr'a memorate, — cu atatu mai puçinu pote se cunoasca, veda si percepa individulu pusu in somnulu magneticu prin vre-unu fluidu ore-care. Cu atatu mai puçinu individulu, in care e probabile ca nu se afla acelu fluidu de ore-ce omulu pentru comunicatiunea esterna are sensuri si facultati destulu de desvoltate. Deci unu atare fluidu e superfluu, er' D-dieu si natur'a nu au produsu nimicu superfluu.

Dar se vedemu caus'a vederei clare si departe, precum si a predicerii venitorului de catra somnambulistulu devenitu astu-feliu prin influinti'a magnetismului animalu. Si in acestu casu, daca voimu se esplicamu, trebuie se conjecturamu numai, fara de a afirmá. Se vedemu!....

Precum la vederea departe si la vederea clara am espusu unele hipotese diferite cu respectu la mecanismulu misteriosu alu acelor fenomene, intocmai potemu se espunemu si aci, la vederea clara si departe artificiale sau produsa prin magnetismulu animalu, unele hipotese.

Sunt unii, cari sustienu ca si aci, adeca: la vederea clara si departe artificiale ar' fi caus'a mai de aproape izolarea relativa a sufletului de catra corpu, in catu devenindu liberu si ne fiindu legatu de corpu, puterea lui e atatu de viua, in catu elu vede si descopere lucruri, ce in statulu naturalu, candu e legatu si incatenatu de corpu, nu pote. Dar bine! E intrebarea insa, cum pote apoi acelu sufletu liberu se comunice intrebatorului, ceea-ce vede, aude si descopere prin locurile departate si prin misteriale timpului viitoru, daca elu e de sine si liberu? Sau dora elu in estu casu e unu firu telegraficu? Dar si atunci nu e isolatu de corpu, ci e in comunicatiune si coneciune cu densulu.

Altii, sunt insa, cari cauta fenomenele magnetismului animalu in sistem'a gangliiloru; dar amu disu ca e ceva

necredut, că prin sistemul ganglienar al pacientului magnetizat se pot auzi tainele ascunse ale viitorului întunecat, precum și cele alu inimii omenesci. E de necredut asemenea, că prin ajutorul gangliilor pacientului se scie vorbi limbile noastre etc.

Mai departe, unii dicu că singura vointă a magnetizatorului influențiază și operă în magnetizat așa, în cât magnetizatorul poate se capete răspunsu dela magnetizat despre ori-ce elu va voi. Si adeca: Se afirma că magnetizatorul influențiază și operă cu vointă sa mai întâiu asupra fluidului electric și prin acestă apoi asupra sufletului celui magnetizat. Dar nu ne pot clarifică cu privire la conducerea vointei magnetizatorului prin fluidul electric în sufletul magnetizatului. Potem noi ore se consideram asta vointă că ceva „materialu“? Dacu pot, atunci nu ne pot explica cum acestă ar operă asupra sufletului și cum i-ar comunică cugetul aceluia, dela care vine, că așa sufletul pacientului se ptea răspunde aceluia cugetu? Dar noi scim că vointă e unu ce abstrahu și prin urmare „nematerialu“. Deci apoi nu ne pot explică cum ea ar fi în stare că unu ce nematerialu se curga prin fluidul electric din magnetizat și estu-modu se ajunga la sufletu? Acestă din urma, de si nu o pot percepe, totusi nu o respingem. (Adeca: vointă privita că unu ce immaterialu).

Se vede si din acestea ipoteze, că o explicare, cu privire la răspunsurile, ce le dă magnetizatului întrebărilor ce i se punu, e cu nepotintia.

Er sunt unii, cari admitu electricitatea că causa eficace a fenomenelor magnetice. Dar cum pte operă electricitatea în o așa mesura, cât magnetizatulu se fia capace de a cunósce cugetele altoră, a privi în departare, și a cunósce persoane necunoscute lui în statulu naturalu?

Dintre tóte, trebuie se admitemu întru nascerea și producerea acestor fenomene sau cause naturale sau nenaturale. Dacu sunt întru adeveru cause naturale, atunci noi nu cunóschemu înca puterea și mecanismulu fisico-fisiologicu a acelor cause. Noi înca suntemu marginiti întru scrutarea operărilor acelor cause naturale și nepricându-le suntemu avisati numai și numai la conjecturi și ipoteze, cari nu ne îndestulescu. — Si noi, mai încolo, în ea nu amu aflatu adeverată cheia pentru a descuiă cu ea usiă carea ține închise legile mecanice alu partilor constitutive și ale atomilor ce compun materia elementelor naturei. — Întru adeveru, omulu nu se cunósce bine nice pre sine, privitu fiindu elu atatu anatomice, cât și fiziologice și psihice, ne cum se ptea cunósce natură și operărea ei magica, precum și raportulu acelei cu elu însuși. Nu cunósce omulu bine nice acelu necsu minunatu, ce existe între elu că microcosmu și între lumea mare — macrocosmu —, nu, elu nu cunósce acelu necsu metafisicu, ce se afla între ceru și între pământu, între lumea organica și materiala și între cea anorganica și nemateriale. Nu scie omulu precisu, dacu natură sa spirituale pte se influențiază asupra

elementelor și puterilor cosmice. Se pte, că punendu-se omulu în statulu somnului magnetic, așa se influențiază asupra puterii magice a universului, în câtu se și acuire o putere divinatorie, magica etc. Intocmai pte elu se vedea prin acestă în departare și se prevedia întimplări neprevedute de mintea omenescă.

De aci pot concludu, că magnetismulu animalu deschide prin eradierea sa luminosa ochii omului, în câtu elu pte se vedea tóte minunile naturei și se patrunda în fazele, caroră e supusu microcosmulu.

Asemenea prin operărea și eradierea luminosa a materiei magnetice pte se privésca magnetizatulu în constituținea anatomico-fisiologica a corpului omenescu. De unde apoi pte se scie causă ori-cărui morbu, și sciindu-i causă, se-i descopere și mediale de sanare pentru respectivulu morbu.

„Minunate sunt lucrurile tale Dóme!“ Esclama psalmistulu. Vrea se dica: „Pline de misterii, pline de minuni și arcanu, și pline de frumsetia sunt lucrurile tale Dóme!“ Așa e! Omulu e plinu de misterii, lumea reale e misteriosa, er legatură dintru acestea dóue lumi e necuprinsa și nesciuta. Omulu e o enigma și enigma e și universulu. Enigma este și necsul metafisicu dintre omu și universu, dintre microcosmu și macrocosmu. Tóta lumea e considerata de filosofulu Herder că o poesia, a cărei facatoru e D-dieu, poetulu celu mai minunatu (*Herder Geist der hebräischen Poesie*). — Dar precum sunt opere maretie de arte și literatura, cari nu sunt precepte de tóte capacitatile, estu-modu și universulu că celu mai perfectu opu, nefacutu de mana de omu, înca prea firesce nu e preceptu absolute de nici-unu pământeanu. Nici-unu omu nu pte ceti ieroglifile misteriose, ce compun opulu numitu Universu.

Se pte că omulu, prin ajutorulu misteriosu alu magnetismulu animalu se strapuna cu simțirea sa până la cele mai departate și se observe tóte legile metafisice ale lumii spirituale din universu. Că nu toti omenii cunosc legile naturei, că nu cunosc relaținea lumii individuale a omului cu lumea mare veduta și neveduta, e constatatu pre deplinu. Genialitati celebre, cari s'au aventatu cu ratiunea preste ómenii comuni, singuri marturisescu nepotintia loru de a cunósce lumea, fenomenele, legile și puterea elementelor ei constitutive. Se audimu pre Goethe: „*Wir leben — dice elu — mitten in ihr (Natur) und sind ihr fremd. Sie spricht unaufhörlich mit uns und verräth uns ihr Geheimniss nicht. Wir wirken beständig auf sie, und haben doch keine Gewalt auf sie. Sie scheint alles auf Individualität angelegt zu haben, und macht sich nichts aus den Individuen. Sie baut immer und zerstört immer, und ihre Werkstatt ist unzugänglich.*“ Si mai departe: „*Sie verbergt sich in tausend Namen und Formen, und ist immer dasselbe.*“*) Așa se esprime marele poetu

*) *Poetische und prosaische Werke*, I. pagina 459. cit. a. S. M.

Goethe despre natura, despre puterea și misteriale ei. Dar nu numai Goethe, ci și Cicerone, Seneca și Aristotele. Dar nu numai acești, ci și brahminii, budhaistii și alte secte filosofico-teologice. Schopenhauer, readucătorul doctrinei budhaistice pe scena, încă se exprimă în următorul mod: „*Dass wir in einem Meer von Räthseln und Unbegreiflichkeiten versenkt sind, und unmittelbar, weder die Dinge, noch uns selbst von Grund aus kennen und verstehen*“.¹⁾

Și dacă în genere, nu putem cunoaște puterea tuturor elementelor naturale ce compun universul, cu atât mai puțin suntem în stare să cunoaștem puterea unui singur element, în particularul p. e. a magnetismului animal sau a electricității. Până aici încă nu se cunoaște perfect nici puterea și natura magnetismului pământului, care e mai slab și mai puțin misterios decât cel al animalului sau vitalului. Prin urmare putem spune, că dacă fenomenele somnului magnetic provin exclusiv numai de la magnetismul animal, atunci putem spera că odată vom fi în clar cu nașterea acestora. Căci, în epoca prezentă ideea de progres pasiește cu pași gigantici întru scrutarea misterielor naturii. Ea e ajutată astăzi de zelul înflăcărat al capacităților dedicate pentru lumină și știință. Deși dă de pedeci această idee, totuși ea se ridică din nou și-și urmărește mersul. Va veni chiar un timp, când prejudețele popoarelor vechi și noile voru forma obiectul de discuție științifică. Ele nu voru fi privite ca nebunii și naluciri puerile, ci ca adevărate și interesante materialuri de cugetat și cercetat. Dioclitianul, p. e. la scumpul nostru popor roman, va apărea și el odată pe scena psihologiei și se va scrie despre el cu seriozitate și diligență. Causa însă pentru ce ideea de progres nu a ajuns încă la departe, zace în multe împrejurări ale trecutului.²⁾

Dar în urma ideii va triumfa! Și omul va intra mai bine în arcele universului marelui.

Se poate în urma și aceea, că omul prin puterea miraculoasă și prin influența magnetismului animal se își pune sufletul în contact chiar cu spiritele răspândite prin univers și aerul, cari sunt fără corp și cu cari omul în starea naturală nu poate face cunoștință. Estu-modu aceste spirite aeriene comunica sufletului toate tainele, toate secretele ce numai acestea spirite le știu. Se ascultă și pre Kant: „*Es wird künftighin noch bewiesen werden, dass die menschliche Seele auch in diesem Leben in einer unaufhörlich geknüpften Gemeinschaft mit allen immateriellen Naturen der Geisterwelt stehe etc. etc.*“.³⁾

Să disu de mult, încă de celi vechi, că în univers aru fire o multime de substanțe corporee. Asia disu

¹⁾ Schopenhauer, *der Wille in der Natur*, Leipzig 1878; c. a. M.

²⁾ Nu numai la romani, ci și la alte popoare: *Fascinatio* lat., *Beschreibung* la Germ., *Mal-ochio* la Italiani etc. . .

³⁾ Kant, *Träume eines Geistersehers, erläutert durch die Träume der Metaphysic*. Riga & Mitau 1766; cit. a. S. M.

plutonisti vechi supunându-le, că principiul lumii acesteia nu e altul, decât focul. Focul și apă erau mai cu seamă principiile unice ale pământului și ale sistemelor planetare. De aici apoi îndată s-au început două școli cosmogonice și geologice, — școlile asiilor disușilor plutonisti și neptunisti; și dezvoltându-se foarte făcându-se școlile, așelii luminați ai acestor școli au venit la conștință, că din materiile primitive focul sau apă s-au format două lumi, una corporală și vizibilă, alta incorporeală și nevizibilă, rămânând însă un necunoscut strâns între ambele lumi și de aici încolo. Va se spune, că materia foculă, cât și apă s-au divizat și separat în două părți, formându-se două lumi, lumea corporală și incorporeală. Cu toate acestea, acestea două lumi au fost în conjuncție via ună cu alta prin un necunoscut metafizic. Acestea lumi s-au atras reciproc și se atrag și astăzi. De aici apoi s'ar putea explica, printru Dieii celi vechi (lumea incorporeală) luau trupul omenească și erau asemenea omilor (lumea corporală). Cum am disu, formându-se din materiile foculă și apă două lumi, — lumea incorporeală a fost numită și lumea spirituală și a spiritelor; și erau spirite de foc și de apă. Cele de foc își aveau locuința în fundul pământului sau în planetoidele și stelele uranice. — Spiritele de apă își aveau locuința în mare, râuri, fontani, păduri, berge, ba și în norii plini de ploaie. De aici apoi a rămas până în ziua de azi la poporul nostru roman prejudețitul că adevărat, când Smeii (spirite) vor să rapesească vre-o fată, se coboară cu norii pe pământ etc. —

Estu-modu, universul consistă (după cei vechi) din două lumi: Una vedită sau corporală, alta nevedită și incorporeală. Am disu că între acestea două lumi există o influență și o atracție reciprocă. De aici apoi lumea corporee (spirituală) poate influența asupra omului. De aici apoi se poate explica mai bine: „linștea“ și „frică“ ce există în conștința omului. Asia dară dacă în noi e deșteptată frică sau e via influența lucrurilor esterne, atunci acele lucruri lucrătoare în noi și-și descoperă mereu existența prin impresiunea, ce o produc în sufletul nostru. Și născându-ni-se noile din asta impresiune o conștință, că adevărat: „afară de noi“ ar mai există o altă lume invisibilă*) — conștințăm că între noi și acea lume este un comerț, căci altcum nu am avea conștința despre existența, deși este obscură, a celei lumi, și nu ne-ar impresiona unu ce esterne și neimpresionându-ne, nu am avea acel simț sau „presimț“ ce ne șoptește: „Intelegeti și luați aminte, că mai este cineva afară de voi!“ După cum disu și Aristotele: „*Nihil est in intellectu, nisi quod antea fuerit in sensu*“. Și apoi fiindu comerț între lumea vizibilă și invisibilă, urmându, că ambele acestea lumi influențându reciproc una asupra altei. Va se spune, precum influențându lumea spirituală asupra lumii corporee, întocmai poate influența și lumea fizică asupra lumii incorporeale.

*) Influența, impresiunea și presimțul după noi e cel mai solid argument pentru existența lui Dumnezeu și toate celelalte sunt debile în asemănare cu acestă.

Si daca cetim istoria vrajilor, magiilor, oracoloru etc. aflam ca omulu a influentiatu asupra spiriteloru.

Bunulu Ddiu, pentruc noi se potemu cunosce si lumea neveduta si ca se-lu cunoscemu si pre elu, ni-a datu doi indreptatori: lumin'a credintei si a simtiementului. A ceea ce unu simtiementu dictedia, credintia nu desapropa. Din fondulu sufletulu omenescu se aude acelasi versu ca si din inaltimea ceriului. Din ceriu se aude: „Nu face reu, caci vei fi pedepsitu si din sufletulu omenescu suna totu asia.“

Cum amu disu, impressiunea si influentia ce o exercita lumea incorporale asupra lumii corporale e vedita in deajunsu si fia-care omu o crede, scie si observa. Ba, acesta impresiune a devenitu atatu de viua, in catu omulu o simtia. Voltaire dicea mereu, ca elu are pre draculu in corpu. Goethe dicea ca elu simtiesce in capu unu copilu. Luther a aruncatu cu calamariulu dupa dracu, de unde unu comicu germanu dice, ca dora de atunci e draculu — negru. Saulu era adesea tormentatu de spiritulu celu reu. Socrate dicea adeseori, ca geniulu seu nu-i da pace de locu. Odinora unu mare poetu a disu amicului seu, ce veni la densulu se-lu cercedie: „Te rogu amice, lase-me, caci acum mi-a venitu mus'a (geniulu) in visita.“ Ba talmudistii au mersu asia departe cu privire la existenti'a spiriteloru — rele — incatu afirma, ca de frica spiriteloru nu e prea consultu a ambla prin locuri parasite, sau candu cresce ori descrese lun'a, ca noptea se nu saluti pre cineva, caci salutatul pote se fia spiritu reu; ca deminetia se-si spele fia-care manile, caci pre mani necurate se asedia spritu necuratu.*)

Eruditulu barbatu Baltus arata cu documente certe atatu din auctori sacrii, catu si profani, ca pithonicii**) vorbescu dupa cum le demanda diavolulu si exercedia artea vrajirei si a magiei (*Baltus Suite de la response a l'histoire des oracles*). De aci apoi cei vechi precum si Romanii au crediutu in immortalitatea sufletulu; si de aci apoi potemu dice ca s'a nascutu doctrina creatianismului, traducianismului, preesistentianismului si a metempsicosii. Metempsicosia era crediuta de Egipteni, Greci si Romani. Romanii considerau sufletele celor morti „calatore“. Ele erau suflete bune sau rele, dupa cum omulu, care deja a moritu, a fostu bunu sau reu. Asia sufletele celor buni se numiau: „Lar Pater“, „Lares“, „Manes“. A celor rei „Larvae“. Socrate a numitu pre acestea spirite: „genii, demoni“. Adi sub cuventulu demonu de comunu se intielege unu spiritu reu.

Dar destulu cu existenti'a spiriteloru. Amu amintit'om numai in trecatu — pana la o alta ocaziune. Scopulu nostru a fostu si este a ne ocupa de fenomenele produse.

*) Vedi Dr. Aug. Rohling, Jidovulu talmudistu tradusu si in romanesc de teologii romani din Pest'a.

**) Cuventulu *eggastriomytos* = *ventriloquos* e diversu de cuventulu „pitona“. Dar totusi dupa Suidas, care dise: *Eggastriomytos, on nyn Pithonē kalusi*, potemu dite si noi, ca acestea doue cuvinte dupa sensulu logicu sunt sinonime.

de celu ce e espusu magnetismulu animalu. Se apucamu firulu vorbirii.

Amu ajunsu deja pana la necsulu ce existe intre lumea materiale si imateriale. Amu a ratatu fara de a afirma, ca in universu, ba chiaru si in lumea mica, in omu potu se fia nescari substantie nemateriale numite „spirite“. De aci apoi amu disu, ca acestea substantie imateriale influentia in omu si in sufletulu lui.

Dar aci se ne oprimu.

Elementele care compunu lumea neveduta, nu au comerci egale cu tote elementele lumii vedute. Ele sunt ca si magnetulu. Nu se atragu de tote elementele. Acumu se pote ca omulu devenitu sub influentia magnetismulu animalu se fia in stare a atrage la sine pre vre-unu spiritu, se conversedia acestu spiritu prin patientulu magnetisatu cu lumea insufletita, cu omenii din statulu naturei. Asia potemu dice ca magnetismulu animalu ar' consiste in poterea diabolica intrebuintata de catre magnetisatoru prin actulu cu magnetismulu animalu. Si acest'a o potemu supune, de ore-ce credintia despre draci nu o a negatu nice marele filosofu si cugetatoriu Kant, care dise: „*Ich weiss nicht, wie ich in diese Welt gekommen, noch wie ich aus derselben hinausgehe. Darum unterstehe ich mich nicht, alle Wahrheit von den Geistererzahlungen zu leugnen*“*) — — —

Sau pote se respunda magnetisatul cu ajutoriulu vre-unui sufletu — dice Schopenhauer — basandu-se pre metempsicosia vechia, candu adeca sufletele dupa mortea calatoriau neincetatu. Ba cei vechi credu tare in metempsicosia, carea a datu apoi nascere necromantie. Se aducemu unu esemplu. Fiindu Antoniu Cesarele Romei morbosu reu si trupesce si sufletesce, evoca sufletulu tatalui seu Severu si pre alu lui Comodu, ca se capete usiurintia, dar unulu nu i-a respunsu, afara de sufletulu lui Comodu, dar nici Comodu nu-i spusese nimicu, care se-i folosésca, ci cu totul din contra, ilu sparia si mai tare dicendu-i:

„Vino mai aproape de justitia!“ (Diei te tragu in justitia pentru Severu). Apoi sufletulu lui Comodu in unu altu respunsu, inchiaie dicendu:

„Tu care ai in locuri ascunse o bola anevoia de vindecatu!“**). Dar exemple sunt cu miile. Asemenea se spune si de Num'a Pompiliu, ca a citatu chiar pre „Jupiteru“ in forma de demonu pre muntele Aventinu, intrebandu-lu multe lucruri, cum se ornedia Rom'a, cum se faca drumuri si cum se constituiesca cele tienetore de cultulu sacru etc. etc.

Fenomenele produse de magnetismulu animalu sunt unu misteriu, dar unu misteriu mai mare pentru cei ce nu credu in spirite. Ele voru fi neintielese de ratiunea omenesca si in viitoru — dice unu bunu filosofu.

Sariora, la 15. Septembrie 1883.

Sim. P. Simonu.

*) *Magnetismus als Urkraft*. Berlin, ed. 1872. p. 159. c. d. M.

**) Dione Cassiu tradusu in romanesc de A. Demetrescu.

Istori'a patriei in scólele romane.

Amu incercatu, dice autorulu cartei intitulate Germanii, amu incercatu a descoperi la Germani o simpatie óre-care pentru alte natiuni, dar n'amu isbutitu: Spiritulu nationalu de dincolo de Rin, nu trece fruntau-riale patriei.

In nici o tíera nu se cultiva cu mai multa ingrire spiritulu patriotismului cá in Germani'a.

Acolo, ne spune parintele Didonu, educatiunea in spiritulu nationalu, insufletita numai de patriotismu, incepe din clasele primarie si trece de aci in gimnasiu si din gimnasiu la universitati, actiunea crescendu mereu si agiungendu in universitate isi desfasiura energi'a sa totala!

„Cu cátu studiamu mai multu Alma Mater, cu atátu ajungemu la convingerea, cá ea erá intre tóte institutiunile imperiului aceea, care contribuie cu o eficacitate fara rivalu a forma patri'a germana. Daca scól'a face pe soldatu, universitatea forméza siefi. Colo, se exercita bratiulu; aici capulu. Tinerulu in scóla, ia cunoscintia de rass'a sa, intra in comuniune cu poetii, intieptii si cugetatorii si tóte individualitatile puternice carisunt personificatiunea cea mai inalta a patriei. *Elu se nutresce cu istori'a strabuniloru sei si culege cu entusiasmu de pre buzele invetiatoriloru sei profeti'a destinului gloriosu alu rasei sale si alu poporului seu.* Prin acésta vetiuesce, palpita, se maresce, seridica sufletulu Germaniei“.

.... Daca istori'a peste totu, dice d. Cogalniceanu profesorulu, la 1843, facendu importanti'a Istoriei in universitatea din Iasi, este asia de interesanta in rezultatele sale; cu cátu mai multu trebuie se ne fie istori'a patriei, a locului unde amu vediutu diu'a? Istori'a nationala ne arata intemplanile, faptele strabuniloru nostri, cari prin mostenire sunt si ale nóstre. *Inim'a mi se bate când audu rostindu numele lui Alexandru celu bunu, alu lui Stefanu celu mare, alu lui Mihaiu Viteazulu.*

Da, domnii mei, nu me rusinezu a zice, cá acesti barbati pentru mine sunt mai multu de cáta Alexandru celu Mare, de cátu Anibalulu, decátu Cesarulu; *acestia sunt eroii lumiei, pe cându cei dintâi sunt eroii patriei mele.*“

Cine, cine mai aude, adi in scólele romane vorbindu-se cu asia caldura, cu atát'a interesu despre Istori'a patriei?

Noi, generatiunea care ne ridicamu, avemu in sufletulu nostru o durere mare, durere care vomu resbuna-o amaru: este durerea cá ne vedemu esiti de pe bancele scólei fara se fimu simtitu, se fimu auditu cá avemu o istoria si care e menirea ei!

Cu mán'a pe consciintia marturisimu si cu lacrimile in ochi trebuie se marturisimu lumiei, cá noi, tiner'a generatiune, amu avutu nenorocirea se trecemu prin nesce scoli, in care dascalii lipséu! 'Mi aducu aminte

si fostii mei colegi o potu adeveri mai bine, póte, cá trecendu prin scóla amu facutu Istori'a patriei fara se audimu vre-o explicatiune, fie chiar cátu de slaba, si asia este mai in tóte scólele de adi!

Ni se dicea de cátra profesorulu: Luati cartea nenorocitululu Augustu Tr. Laurianu, si numerati filele, apoi numerati numerulu dileloru de lectiune la istoria si impartiti numerulu fileloru in numeru egalu pentru fie-care di de lectie!

Si ne mai miramu cá n'avemu simtire in noi si ne mai miramu cá generatiunea care se ridica pare a fi o figura palida, lipsita cu totul de viétia?!

Noue ni se pareá atunci, cându eramu prin scóla, cá istori'a este lucrulu celu mai de prisosu si cá n'ai de cátu se cetesci pána se memorezi câte-va foi si istori'a iti este supusa! Asia ne obicínui-se dascalulu. Nu sciamu cáta putere, cáta viétia, ce focu si cáta invetiatura póte trage unu omu pentru folosulu némului seu din priceperea istoriei nationale.

Acumu cându esiti in lume, ne-amu apucatu si noi cu dintii de cele ce potu face binele patriei vedemu, simtimu cá ne lipsesce ceva si cá atunci cându voimu se privimu inderet, ni se intuneca vederea si poticnimu!

Nimeni nu ne spusese cá: dupa privirea lumiei, dupa minunile naturei, nimicu nu este mai interesantu, mai maretu, mai vrednicu de luare aminte decátu istori'a.

Nimeni nu ne atrasese luarea aminte cá istori'a: este testamentulu lasatu de cátra strabuni la stranepotii lorulu, cá se le slujésca de talmacire timpului de fatia si de povetiuire timpului viitorulu!

Si profesorulu nostru de istoria n'a disu nici-odata vorbe cá acestea: „Pentru mine batali'a dela Resboieni are mai mare interesu de cátu lupt'a dela Termopile, si isbandile dela Rahov'a si Calugareni, imi paru mai stralucite de cátu cele dela Maratonu si Salamin'a“ *pentru-cá sunt cástigate de Romani.*“

N'amu auditu pe profesorulu nostru dicendu cá: Sucév'a si Tãrgovistea trebuescu se pretiúesca pentru Romani mai multu de cátu Spart'a si Aten'a:

Cá Baia, pentru straini este unu satu cá tóte satele: er pentru Romani ea trebuesce se pretiúesca mai multu de cátu Corintulu, pentru-cá in Baia, Regele Ungariei Mateiu Corvinulu, vitezulu vitejiloru, craiulu crailoru, ranitu de sabi'a Moldoveniloru fu pusu pe fuga si uitá drumulu patriei nóstre.

Socoteli de astea nimeni nu ne facea! Se vede cá profesorii nostri de istoria nu voiáu se faca amestecarea matematicei cu istori'a!

Dar uitasemu cá amu spusu mai susu, cá nici o explicare nu ni se facea de cátra dascalii!

Ce o fi fostu caus'a?

O fi fostu de o natura filosofica, adeca ómeni cari nu se aprindu pentru tóte nimicurile, mai scii? póte c'o fi fostu si ast'a!...

Dar, ori-cine va fi fostu caus'a, sciu că efectulu este si se vede in neprocopsé'la nóstra!

Si, adi, când cetimu si noi câte o filă scrisa de câte unu bietu omu, caruia i-a batutu inim'a pentru faptele stramosiesci, simtimu ca ni se bate si noue inim'a si că ni se lumineadia mintea si de bucurie ne curgu lacramile siróie!

Si dicemu ce sublîma, ce trebuinciósa este istori'a.

Patriotismulu dicu unii: este mai multu de câtu o pasiune, mai multu de câtu o virtute, este sufletulu chiaru alu unui poporu!

Dar pe câtu de multu li se vorbia scolariloru, in timpii cei vechi, despre patriotismu, pe atátu de puçinu li se vorbesce celoru de adi de acestu patriotismu la istori'a Patriei.

Ne-amu civilisatu! Amu progresatu!

Ei! Alta data nu se facea de catre profesori politic'a si patriotismulu pentru Chivernisé'la, ci pentru luminarea tinerimei; si foculu inimei loru nu erá versatu departe de caus'a patriei, ci numai si numai pentru binele ei!

De aceea le batea inim'a cându vorbén de istori'a patriei celoru din vechime si de aceea cei de adi n'au timpu se se ocupe cu parada de patriotismu!

Cei de demultu pecatueau, in istorie, prin escesu de patriotismu, cei de adi prin crima de indiferentismu: .

Cei dintáu inse, au produsu cetatieni, cei din urma nu scimu ce!

Preferimu pe cei dintáu si dandule locul de onóre in memori'a nóstra, ne mândrimu ca putemu se'i luamu de pilda.

Preferimu pe profesorii de istorie din trecutu, pentru-ca ei n'aveu de câtu o losinca: patri'a inainte de tóte! Bogati'a patriei o doriau mai multu de câtu imbogatirea loru. Patriotismulu loru nu serusinau a'lu manifesta si a'lu pune mai pre susu de discutiune.

Inse, istori'a judeca pe toti câtu o nesocotescu).*

(Din Revist'a Societatiei: „Sentinela Romanismului“).

Alecsandru I. Şontiu.

Cocosiulu selbaticu.

I.

In cele mai multe pãrti ale Europei, unde sunt munti si paduri intinse, prin urmare si in tierile locuite de romani se afla dóue specii de paseri, cari se tínu de un'a si aceea-si familia si cari, din caus'a carnei loru celei gustóse, sunt pretutindenea fórte adese-ori cautate de venatori.

*) Noi ne temeamu ca studiulu istoriei nationale in Romani'a va cadea acolo unde a arata acésta tinerime zelósa. Urmariamu nepasarea de istoria inca de pre la anii 1862—1866, pre cându publicau documente Papiu, Odobescu, Hasdeu si a. Ei, nu aveau publicu pentru istoria. Este si acesta una fructu alu realismului modernu.

Red.

In liniile urmatóre noi vomu insira pe rendu tóte numirile poporane ale acestoru dóue specii de paseri, dupa cumu ni le-au spusu mai multi romani din Bucovina si in deosebi V. Flocea din Câmpulu-lungu, V. Deacu din Vatr'a-Dornei si dlu P. Ursulu din Cãndreni, alaturandu-le totodata si o scurta descriere.

Vomu incepe asia dara mai ántáu cu speci'a cea mai mare, care este podób'a muntiloru nostri. Aceasta e cea urmatóre:

Cocosiulu-selbaticu, Cocosiu-de-sihla *) Cocosiu-mare, Gotcanu-de-munte, Gotcanu de-sihla, Gotcanu-mare, fem. Gaina selbaticu, Gaina-de-munte, Gotca-pestritia, lat. Tetrao urogallus L. germ. das Auerhuhn.

Penele de pe spate ale acestei specii de cocosiu sunt negrii presurate cu puncte si pete cenusii si ruginii; templele si barbi'a negrii; gátulu cenusiu inchisu; ingununchiturile cafenii si impestritiate cu puncte negre; códa négra cu puçine pete albe; peptulu verde stralucitoriu; ochii cafenii imprejurati cu o pata rosia; capulu si partea superióra a gátului sunt negrii si vergate cu galbinu; aprinsu si cafeniu-intunecat. Gain'a e rosietica; patata cu negru si multu mai mica cá cocosiulu, care are marimea unui curcanu.

Cocosiulu acést'a petrece numai prin muntii cei mai inalti in apropierea isvóreloru si a rúriloru, unde se nutrescu cu diferite pomisióre, grauntie, muguri si semintie de diferiti arbori, cu buruene si insecte. Diu'a siede dimpreuna cu gain'a si cu puii sei mai multu pe pamentu; éra nóptea se urca pe cei mai mari si mai inalti arbori. Mai târdiu inse, dupa ce cresc puii mari, atátu be-tránii câtu acést'a nu petrecu mai multu pe josu, ci stau mai neintreruptu pe vírfurile arboriloru si atunci este fórte greu venatoriloru sè se apropie de densii si se-i impusce.

Primavér'a pe timpul inpareherii, carea urméza dela finea lui Martie si pâna la inceputulu lui Mai, aprinsu fiindu cocosiulu acést'a de dorulu ce-lu ametiesce, se urca pe vírfulu arboriloru si de acolo striga pe gaini. Elu face atunci atát'a sgomotu, încátu nu aude si nu vede nimic'a din cele ce se petrecu in jurulu lui. Gainele, audindu-i strigatulu, sosescu din tóte pãrtile, si cocosiulu umflându-si gusi'a si rotindu códa cá curcanulu, se cobóra la ele pe verdé'ia de sub arbori. In acestu timpu, stându cine-va la pânda, in reversatulu zoriloru póte se-lu impusce fórte usioru, căci elu e asia de aprinsu, încátu nici detunaturile de pusca nu-lu sparia.

II.

A dou'a specie de cocosiu selbaticu este cea urmatóre: Cocosiu de padure, cocosiu selbaticu micu, cocosiu de câmpu, Gotcanu micu, Gotcanu de câmpu fem. Gotca de padure, Gotca

*) Acea parte de padure tinera si désa, in midióculu cărei'a numai fórte cu greu poti strabate, se numésc de către romani din Bucovina: selba pl. selbe si selbi; selhelba pl. selhelbi; silba, silha si sihla.

négra¹⁾ si Gaina de padure, lat. Tetrao tetrix L. germ. *das Birkhuhn*.

Cocosiulu de padure este ce-va mai micu ca cocosiulu domesticu. Penele lui sunt negre, vinete si cenusii, câte c'unu punctu albu la aripi si códa, care sta radicata in susu, luându form'a incovaiata a unei lire. Ochii lui cu sprincene stacosii suntu patrundietori ca ai vulturului; cioculu 'i este incovaiatu si piciórele incaltiate. Gain'a este mai mica de câtu cocosiulu; penele ei sémàna la colóre cu ale Potèrnichei, la arípi si códa sunt asemenea cu pete albe. Ea se óua siese pana la siepte óue, cari sunt albicióse si patate cu pete cafenii.

Cocosiulu acesta petrece mai multu numai prin paduri si prin locurile cele deschise ale muntiloru, adeca prin lucini, preluci²⁾ catiuni³⁾ si pe siestine⁴⁾ de unde se vede ca a capetatu la Romani si numirea de Cocosiu de padure sau Cocosiu de câmpu, se intielege ca de câmpu muntenescu.

Spunu romanii din Bucovin'a, ca primavér'a pe timpulu inpareherii adeseori se stringu mai multi cocosi de acestia la unu locu, uneori si pana la cincidieci, si incepu a se muscá cu ciocurile si a se bate cu aripele unulu pre altulu, éra gainele stau i se uita cu desfatate la dènsii se véda care va esí invingatoriu si care va remànea invinsu. In timpulu acesta se ducu vèntatorii, unde sciu ca se aduna, si acolo facu apoi colibe de cetina, din cari 'i inpusca cu cea mai mare inlesnire, càci ei fiindu fòrte infocati in lupt'a loru, nu baga de sama, nu se sparie nici nu fugu din locu.

(Dupa „Ornitologi'a poporana romana“).

PARTEA OFICIALA.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedint'a ordinara dela 22 Martie st. n. 1884.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. baronu Ursu, E. Macelariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, P. Cosm'a, C. Stezariu, V. Romanu, E. Brote.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

33. Oficiulu vice-comitiale alu comitatului Albei-inferióre, prin adres'a sa de dtto 6 Fauru a. c. cere, din incidentulu convocarei adunarei generale a despartimentului VII (Alb'a-

¹⁾ B. Nanianu, op. cit. p. 101.

²⁾ „Preluca“ insémna o poenitia incungiurata din tóte partile de padure. Cuvèntulu acesta este fòrte usitatu in Bucovin'a, mai alesu in partile dela munte, unde se afla si o multime de munti si déluri cu acésta numire.

³⁾ „Catiunu“ insémna un feliu de padure mica, dara tufósa. Mai insémna cuvèntulu acesta inca si unu locu fòrte inaltu si priporosu, unde numai scatiaràndute te poti suí, almintrelea nu.

⁴⁾ „Siestina“ insemnédia: siesu de munte.

Iuli'a) deslusiri despre infintiarea despartieminteloru si despre scopulu loru, precum si prezentarea statutelor. (Nr. 52/1884.)

Comitetulu decide a trimite mentionatului oficiu vice-comitalu câte 1 exemplariu din statutele Asociatiunei si din regulamentul specialu, in care prin §. 5 se norméza scopulu infintiarei despartieminteloru, aretandu totodata, cà despartiemintele s'au infintiatu prin conclusulu adusu in siedint'a publica a adunarei generale a Asociatiunei dela Siomcut'a de dtto 11 Augustu 1869 in presentia organului gubernialu, care cà totdeuna a functionatu cá comisariu, si cà de atunci incóci ele functionéza in diferite parti ale tierei, fàra nici o suferare din partea organeloru administrative si fàra cà se fie obvenitu vre-unu casu, in care adunarile loru sè se fi abatutu dela chiamarea loru normata in regulamentu.

34. Dlu P. Cosm'a, presenta in conformitate cu insarcinarea de sub Nr. 54 de dtto 15 Fauru a. c., parerea sa despre starea afacerii cu lasamentulu lui I. Ţiŷie din Deesiu. Din actele relative resulta, cà s'au testatu de I. Ţiŷie prin testamentu in proprietatea Asociatiunei cas'a de sub Nr. cart. fund. Nr. 308 A + I ord. cu aceea, cà dreptulu de usufructu se-lu aiba pàna va traí nevast'a sa, adaogàndu, cà daca va putea zidí pe acelu locu o casa solida si mai acomodata, acésta sè se folosésca pentru scól'a de fetitie de confessiunea gr. cat. si gr. orient., sau de quartiru pentru invetiátóre si preotu, care va instituí fetele in limb'a romanésca, remanendu dreptulu de proprietate pe lângã Asociatiunea numita. Prin o copie simpla aflatóre intre acte, si luata dupa unu protocolu compusu la 18 Aprilie 1875 in Deesiu cu ocaziunea depunerei testamentului la tribunalu, se afirma prin esmisiu judecatoresci, cà testatorele si-ar fi exprimat dorint'a, cá executorulu testamentului se fie avocatulu Gavriilu Manu, si cà in casulu acél'a, càndu Asociatiunea n'ar afla de posibila implinirea dorintiei lui cuprinsa in testamentulu scrisu, cà adeca cas'a sa sau valórea acelei'a se o intrebuintieze pentru sustinerea respective infintiarea unei scóle romane de fetitie in Deesiu, pretiulu casei sè se capitaliseze pàna càndu va ajunge la sum'a de 1000 fl. din care sè se formeze o fundatiune separata sub numele de „fundatiunea lui Ioanu Ţiŷie,“ ér din venitululu anualu alu acelei'a sè se ajutoredie tineri romani seraci, dara eminenti, dupa placulu Asociatiunei, inse *ceteris paribus* se aiba preferentia rudele lui si ale nevastei Anisi'a n. Papu.

Cas'a si curtea amintita, prin actulu de imposessionare s'a predatu Asociatiunei; avèndu inse veduv'a dreptulu de usufructu, si acést'a fiindu rescumperatu mai in urma de dlu avocatulu Gavriilu Manu, care fu incredintiatu de comitetulu Asociatiunei cu reprezentarea intereselor acesteia, la informatiunile si sfatulu primitu dela densulu, comitetulu s'a invoitu cá susnumit'a realitate sè se vènda prin licitatie, astfelu cá jumetate din pretiulu vendiarii se o capete avocatulu pentru dreptulu seu de usufructu, ér cealalta jumetate se intre in fondulu Asociatiunei. La cererea dlui avocatulu plenipotentiatu, care devení insusi încàtu-va angajatulu in cauza, s'a insarcinatu din partea comitetului prin adres'a de dtto 4 Ianuariu 1882 Nr. 5 dlu avocatulu A. Munteanu din Deesiu cu executarea vinderei.

Responsulu dlui avocatulu A. Munteanu a urmatu abia in 28 Ianuarie 1884, aretandu, cà s'a aflatu unu cumperatoru din màna libera, care pentru casa si curte dimpreuna cu drep-

tulu de competență din pădurile comunale și dreptulu de crâsmăritu după $\frac{1}{3}$ anticua, ofera 710 fl., din care sum'a de 355 fl. ar veni pe partea Asociațiunii, avendu a se plăti în decursu de 2—3 ani și fiindu asigurati pupilaru.

Unu proiectu de contractu încheiatu cu acestu cumpătoru se prezenta spre întarire, adaogându-se, că o încercare de dtto 30 Aprilie 1882, de a vinde realitatea amintita prin licitațiune publică, a avutu de rezultat, că ofertulu celu mai mare numai sum'a de 707 fl. v. a., precum se dovedesce prin protocolulu de licitație alaturatu la raportu. (Nr. ex. 33/1884).

Comitetulu, avendu în vedere mai marea siguranță ce-i oferă pentru partea cuvenita Asociațiunii, cumpătorulu și condițiile cuprinse în protocolulu de licitație de dtto 30 Aprilie 1882, nu pôte aprobă contractulu încheiatu cu cumpătorulu din mâna liberă, cu valôre dela 1 Maiu 1883, ci îndruma pe avocatulu seu plenipotentiatu D. A. Munteanu, a se conformă, în caus'a vândării realității desamintite, protocolulu de licitație de dtto 30 Aprilie 1882 și pe bas'a condițiilor cuprinse întrensulu se încheie contractu cu cumpătorulu amintitu în acestu protocolu, avendu a se stabili și interesele cuvenite cu începere dela 1-a Maiu 1882.

Èr ce privesce precisarea menirei fundației ce se va face din sum'a încassata pe sam'a Asociațiunii, dlu executoru legalu alu testamentulu G. Manu, se fie recercatu a prezenta o copie legalisata de pe protocolulu luat cu ocaziunea depunerii testamentulu la tribunalulu din Deesiu în anul 1875.

35. Comisiunea esmisa din ședinți'a comitetulu de dtto 10 Iulie Nr. 194/1883, cu scopu de a studiă afacerea înființării proiectate a societății „Andreiane” pe terenulu despartimentulu IV (Sas-Sebesiu) și statutele acestei societăți prezentate comitetulu pentru întarire — prezenta raportulu seu. Din acest'a resulta, că societatea a cărei înființare se intenționează după proiectulu de statute, ar fi o societate independentă, care cu Asociațiunea transilvană și comitetulu acesteia, ar sta numai în o legatură nominală și puțină definită; fără a se putea aduce în conformitate cu prescrierile regulamentulu pentru despartiment și cu statutele Asociațiunii. (Nr. ex. 85/1883).

Comitetulu, avendu în vedere, că „societatea Andreiana”, ce are a se înființa pe teritoriulu despartimentulu IV (Sas-Sebesiu) alu Asociațiunii transilvane, după proiectulu de statute și după natur'a lucrulu, este o societate de sine statătoare, care între marginile statuteloru Asociațiunii nu se pôte pune sub control'a și conducerea despartimentulu Asociațiunii transilvane, nu se simte îndreptățitu nici de a revedea statutele „societății Andreane”, nici de ale prezenta locurilor mai înalte spre aprobare. Dacă înse se mai sustine ide'a pentru înființarea acelei societăți, fundații ei voru avea sè se acomodeze legiloru și dispozițiiloru guberniale, ce privescu reuniunile și se-si procure însuși întarirea statuteloru.

De ôre-ce înse sum'a de 235 fl. încassata pentru societatea amintită și de prezentu aflătoare în depositu la institutul „Albin'a” este încassata prin adunarea generală a despartimentulu IV alu Asociațiunii transilvane dela membrii sei, ea se considera de averea acestei Asociațiuni, și comitetulu despartimentulu e provocatu prin acest'a a o transpune comitetulu Asociațiunii.

36. Oficiulu reg. ung. pentru demesurarea competențelor erariale prezenta:

a) O provocare de platire a sumei de 200 fl., după legatulu de 2000 fl. făcutu Asociațiunii de repausatulu S. Balomiri din Sas-Sebesiu.

b) O provocare de platire a sumei de 20 fl. după legatulu de 200 fl. făcutu Asociațiunii de repausatulu P. Hódrea din Resinari.

c) O provocare de platire a sumei de 576 fl. că taxa de transcriere a casei cumpérate.

Comitetulu, avendu în vedere, că legatulu făcutu Asociațiunii de repausatulu S. Balomiri, are se între în posesiunea acesteia numai după mórtea sotiei numitului testatoru, mai departe avendu în vedere, că atât acestu legatu, câtu și celu făcutu de P. Hódrea are se fie folositu pentru scopuri umanitare și literare, și în fine avendu în vedere, că cu alta ocaziune s'a cerutu a se plăti după averea imobilă a Asociațiunii și ecuivalentulu, prin ce se însărcinează Asociațiunea preste mesură, — decide a face recursu la direcțiunea financiară, pentru a se scuti Asociațiunea de platirea amintiteloru taxe. Cu afacerea recursulu se însărcinează membrulu B. P. Harsianu.

37. Ioanu Borcea, fauru în Saliste, recomanda pentru vre-unu ajutoriu pe invetiacei Ioanu Curteanu și Dumitru Carlovetiu. (Nr. ex. 61/1884).

— Nefindu ajutóre disponibile pentru invetiacei de meserie, cererea nu se pôte luă în considerare.

38. I. Oncescu, cassariu alu despartimentulu IV (Sebesiu) arata, că s'a insinuat că membru nou Ioanu Alamooreanu de Alamoru, parochu gr. or. în Alamoru, depunendu tax'a de membru și pentru diploma, precum și că a depus tax'a pentru diploma George Popu, comerciantu în Mercurea, membru ordinariu vechiu. (Nr. ex. 60/1884).

Spre știință, avendu a se face dispoziție pentru trimiterea „Transilvaniei” membrulu I. Alamooreanu, èr diplom'a pentru densulu se va trimite după adunarea generală viitoare, care are se primésca pre membrii, cari se voru insinua că atari, în decursulu anulu.

39. Dlu Atanasiu Cototiu, protopopu și presidentu alu senatulu scolasticu gr. cat. din Siomcut'a, mulțimesce în numele senatulu pentru ajutoriulu de 100 fl. votatu scólei confesionale din Siomcut'a. (Nr. ex. 57/1884).

— Spre știință.

40. Dlu Alimpiu Barboloviciu vicariu for. gr. cat. alu Silvaniei, că presidentu alu senatulu scolasticu gr. cat. din Simleu, se róga în numele senatulu pentru acordarea și pe anul 1884 a ajutoriulu de 100 fl. pentru scól'a confesională gr. cat. din Simleu. (Nr. 74/1884).

Cererea fiindu întemeiată, se votéza pentru scól'a română gr. cat. din Simleu unu ajutoriu de 100 fl. pre anul 1884, din sum'a ce-a remasu disponibilă din pozițiunea preliminară în budgetu pentru ajutorarea scóleloru.

41. Dlu Mateiu Nicol'a prezenta în conformitate cu cererea comitetulu de dtto 15 Fauru a. c. Nr. 54/1884 unu

proiectu de contractu cu erariulu pentru esarendarea morii ce apartine lasamentului lui A. Iancu. (Nr. ex. 67/1884).

— Proiectulu de contractu se preda dlui B. P. Harsianu cá cunoscatoriulu alu relatiunilor urbariale din tñutul muntiloru apuseni pentru studiare si dare de parere.

42. Dlu advocatu Dr. Absolonu Todea din Cãmpeni, cere informatiune, daca pentru anulu curentu, pãna la hotãrrea definitiva in caus'a remasului lui Avramu Iancu, se dau in arenda pamenturile arãtore, ce apartinu acelui lasamentu si care au fostu pãna acum folosite de parochulu Ioanu Iancu. (Nr. ex. 68/1884).

— Comitetul, avendu in vedere, cá in anulu curentu, caus'a cu lasamentulu lui Avramu Iancu, nu se va terminã asia, cá sã se pãta punã la cale vinderea remasului inca in decursulu verei, este invoitu a se esarendã pamenturile arãtore si celelalte cu conditiile din trecutu, sau si mai avantajiosu, inse cu rezervarea dreptului de a nu fi prin acest'a impedecatu la esecutarea eventuala a conclusului adunarei generale din Deesiu din anulu 1882 in privint'a vinderei remasului. Dlu Dr. Absolonu Todea e insarcinatu a face pasii necesari pentru incheierea contractului de esarendare.

43. Dlu Alimpiu Barboloviciu vicariu si directoru alu despartimentului XI (Simleu) reclama trimiterea fõiei „Transilvani'a“ pentru membrii vechi Andreiu Cosm'a proprietariu in Supurulu de susu si dõmn'a Mari'a Cosm'a totu de acolo. (Nr. ex. 66/1884).

— Sã se avizeze administratiunea fõiei „Transilvani'a“ a trimite 1 esemplariu membriloru amintiti.

44. Ioanu Guguianu, studentu la academi'a de silviculturã ip Schemnitz in anulu I. si stipendistu alu Asociatiunei, presenta cuitanti'a pentru ratele III si IV ale stipendiului de 300 fl. votatu pentru anulu scolasticu 1883/4 si alatura si indicele, din cari se vede, cá la esamenulu sau colloquiulu semestralu din matematica a raportatu calculu de neindustulitoru, fiindu relegatu la repetirea esamenului din matematica in lun'a lui Octombre anulu scolasticu 1884/5.

Secretariulu, din motivulu, cá stipendiile votate s'au conferitu in conditiunea de a se dovedã progresu bunu in studii, ceea ce stipendistulu I. Guguianu nu a implinitu, propune sistarea platirei ratelor ulterioãre din stipendiu. (Nr. ex. 76/1884).

Cu 5 voturi contr'a a 4 voturi.

— Comitetul decide a se eliberã stipendistului I. Guguianu si ratele ulterioãre ale stipendiului.

45. Membrulu B. P. Harsianu insinua in contr'a decisului de sub Nr. precedentu, votu separatu.

— Spre sciintia.

Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
vice-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede domniloru: Macelariu, Popescu, Cosm'a.

E. Macelariu m. p.

I. Popescu m. p.

P. Cosm'a m. p.

Invitare de prenumeratiune.

In controvers'a despre genes'a si originea popõrului rãmãnu, despre continuitatea lui pre teritoriulu Daciei traiane, cãtu si despre latinitatea limbii romane, carea mai multu de unu seclu ocupa lumea scientifica streina si romana — opiniunea scriitoriloru romani s'a luat tare puçinu in considerare; caus'a se pãte usioru esplicã prin aceea, cá scriitorii straini, cu prea rari esceptiuni nu ne cunosc limb'a, si literatur'a nõstra, privita la acãsta controversa; de aci devine, cá in acestu procesu scientificu, unde se disputa despre atributele cele mai sãnte si mai pretioãse unui popõru, despre titlurile de dreptu de origine si descendintia — mãndri'a si glori'a fie-carui popõru, — se judeca si se decide de noi fara noi, pe bas'a unor supõsitiuni false si fictive, produse de contrarii nostri dreptu materialu istoricu pentru sustinerea asertiuniloru loru arbitrare, siguri a nu intimpinã din partea nõstra nici o respingere in opiniunea publica neromana.

Sulzer, Engel, Roesler, Hunfalvy, Iirecek, Schafarik, Pic. s. a. s'au nisuitu din resputeri a mistificã acãsta controversa in espresulu scopu, de a revindecã dreptulu de mostenire pre pamentulu Daciei in favõrea connationaliloru loru slavi, maghiari si germano-sasi.

Imprejurarea semnificativa si caracteristica, cá mai tõte scrierile susu-citatoru invetiati au aparutu numai in limb'a germana, ne indrumãza a presupune cu dreptu cuventu, cá tãnt'a acestoru scrieri e indreptata esclusivu intr'acolo, a sãduce si a falsificã opiniunea popõrului germanu in favorulu respectiveloru popõra si firesece, in contr'a nõstra.

Importanti'a reprezentarii si apararii intereselor nõstre in limb'a germana este dara evidenta si nedubitabila; noi trebue se pasimu pe acelasi terenu, pe carele se lupta contrarii nostri, si se-i combatemu in aceea si limba.

Au aparutu in decursulu anului 1883 unu studiu istoricu-criticu si etimologicu sub titlulu: „Romanii in literatur'a streina“, de eruditulu si binemeritatu nostru compatriotu domnulu V. Maniu, membru academie romane si secretariu alu sectiunei istorice; acestu opu tratãza intre altele despre:

Memoriulu asupr'a societatii archeologice din Banatu si asupr'a scrieriloru istorice din 1880—1881;

Anonimulu Notariu alu Regelui Bela, de Rethy, istori'a cuvintelor: biserica si mãntuire, din limb'a romana; materialu lexicu romanescu in vocabularulu magiaru.

Ce erau Comanii, Pisenii, Bisenii, Ausonii, din Olteni'a, Timisian'a, Transilvani'a, Bucovin'a, Basarabi'a? din Comani'a Panonica si Comani'a Moldovei? Opiniunile lui Schafarik, Gebhardy, Pray, N. Choniates, A. Compnena, Roeszler, Réthy. — Craiulu Ion. Datinile si credintiele Comane;

Latinitatea limbii romane de parintele Goldis, insoçite de recensiuãnea critica;

Istori'a popõreloru din Europa resaritentã, de L. Diefenbach, cu glosse;

Originile Romaniloru (*Abstammung der Rumänen*) de Pic, insoçitu de unu tratatu istoricu-criticu si etnologicu, asupra

punctelor: vechimea și originea Românilor din peninsula Herculii; continuitatea neîntreruptă, individualitatea națională a poporului românesc în Dacia Traiană, domniile romane în ambele Dacii, Expansiunea Românilor; vechimea bisericii românești în Dacia Traiană etc.

Precum se poate ușor înțelege din acestu sumariu, dl. Maniu le răspunde cu o rară elocvență și cu argumente neresturnabile la toți acei învețiați streini, demascându-le tînt'a și scopurile lor egoistice în scrierile lor, constatându falsificarea și rătăcirile lor și clarificându faptele și adevărul istoric; acestu studiu este înse scrisu în limb'a română, de sí elu e îndreptatu în prim'a linie la adres'a adversarilor nostri, dintre cari, cumu diseiu mai susu, prea pușini voru posede atata cunoșcintia a limbii noastre, spre a putea înțelege pre deplinu cuprinsulu acestui studiu.

Cugetându asia-dara, ca acestu studiu, tradusu în limb'a germană s'ar înalția la adevărata valoare, m'amu însărcinat cu autorizarea dlui Maniu, a efectui acesta traducere.

Durere înse, cercările mele pentru publicarea acestei traduceri în organele periodice germane pentru științele istorice au reșas zadarnice și astufelu nu-mi rămâne, decâtu a me însărcina acuma și cu tipărirea și edarea acestui studiu în form'a unei broșuri, recurgendu la spriginulu publicului român pentru acoperirea șeselor de tipariu etc. prin prenumeratiunea anticipativă la acestu opu, carele va apărea în limb'a germană sub titlulu:

Zur Geschichtsforschung über die Rumänen.

Historisch-kritische und ethimologische Studien von V. Maniu.

cuprindendu camu la 10 côle, formatu octavu. Pretiulu unui exemplariu broșurat 1 fl. 50 cr., s'au lei 3.50.

Nevoindu a profita din edarea acestui opu, observu numai pentru orientarea onor. prenumeranti, că din escedintulu, carele ar reșulta din vîndiarea opului, se va tipari unu numeru equivalentu de exemplare spre distribuire gratuita pe la Academii, Universitati și alte institute și societati științifice, pe la diare și alte organe periodice, cătu și pe la barbati de științia și litere în Austro-Ungaria, Germania etc.

Apelându asia dara în interesulu cașelor noastre celor mai sante, atatu de hulite și trase împinse de adversarii nostri — la ajutoriulu inteligintiei și p. t. publicu român, vinu prin acesta a'i recerca se binevoiesca a spriginu întreprinderea noastră prin prenumeratiuni anticipative cătu de numeroșe.

Prenumeratiunile sunt a se trimite la adresa: *P. Broșteanu, Resicza* (Banatu), celu mutu până la finea lui Martie st. v. a. c. *)

Pretiulu de prenumeratiune se va solvi la primirea opului.

Resiția-mont., Februarie 1884.

Cu distinsa stima
P. Broșteanu.

*) Nu este prea tardu nici acuma. Trebuie se ne apărăm cașele noastre cu tóta energi'a în limbile Europei. Red.

Bibliografia.

— Siese-dieci și patru cuvinte sau predice ale celui dintru sînti parintelui nostru Ioanu Chrysostomulu, estrase din operele acestui mare parinte și dascalu alu bisericii creștine ortodoxe, de Dr. Carl Joseph Hefele, profesor de teologie la Tübingen. Traduse românesc și ordonate după duminecele și șerbatorile anuale ale bisericii ortodoxe de Episcopulu de Romanu Melchisedec. Contine 560 pagine. București 1883, Tipografi'a cărtilor bisericești, strad'a Principatelor-Unite.

— Institutiuni filosofice, prelucrate de Dr. Vasiliu Lucăciu, profesor de relig. gr. cath. și de limb'a și literatur'a română în gimn. sup. cath. în Satu-mare. Cartea II metafisica. Contine 793 pagine. Pretiulu 2 fl. 80 cr. Satu-mare 1882. Tipografi'a Libera.

— Rendu'el'a vecerniei de Sâmbata șer'a puse pe cele 8 glasuri întrebuintate în biseric'a ortodoxă română, prelucrate și scrise pe notatiunea liniară de Gavriilu Musicescu, profesor de armonie la Conservatoriu, șiefu corului metropolitanu din Iasi. Gheorghie J. Dima, profesor de musica la liceulu naționalu, primu cantoru la biseric'a Sf. Spiridonu din Iasi. Grigorie J. Gheorghiu, profesor de musica biser. la seminariulu Socol'a, cantoru la sf. metropolie din Iasi. Tiparita cu cheltu'el'a preasantie sale D. D. Melchisedec, episcopu de Romanu etc. etc. Proprietatea autorilor — Tôte drepturile rezervate. Se afla de vîndiare în Iasi la autori. Contine 96 pagine. Pretiulu 4 lei.

— Istori'a bisericii românești unite cu Rom'a dela începutulu creștinismului până în zilele noastre de Dr. Alesandru V. Gram'a, profesor. Contine 222 pagine. Pretiulu 1 fl. 50 cr. Blăși 1884. Cu tipariulu seminariulu archidieceșanu.

— Îndreptariu practiculu pentru pastorii suțetesci, compusu de Titu Budu, parochu, protopopu și asesoru consistorialu. Contine 702 pagine. Pretiulu 2 fl. 50 cr. Gherla 1883. Cu literele tipografiei diecesane. O carte foarte necesaria pentru parochi în funcțiunile lor multiple afara de biserică.

— Anuarulu biuroului geologicu anulu 1882—3 Nr. 1. București 1884. Contine 114 pagine. Din stabilimentulu graficu: Socecu & Teclu, strad'a Berzi 96.

— Rumänische Militär-Sprache. Ein Handbuch für Officiere im Verkehre mit Untergebenen und für Kadettenschulen, von Basilius Sangeorzanu, k. k. Lieutenant in der Reserve im 43. Linien-Infant.-Regimente. Wien 1883. Druck und Verlag von L. W. Seidel & Sohn. Contine 200 pagine. Pretiulu 80 cr.

— A neologismusok kérdése a Román nyelvben, írta Dr. Sterka Siulutiu Aurél. Budapest 1883. Köcsi

Sándor utóda könyvnyomdájából. Muzeum-körut 10 sz. Contine 37 pagine.

— Rolulu Monumenteloru in istori'a unui Poporu. Monumentulu Plevnei, Memoriu cetitu in siedinti'a Ateneului dela 3/15 Noemvre 1883 de C. Esarcu. Bucuresci 1883. Tipografi'a „Romanulu“ Carolu Göbl strad'a Doamnei 14. Contine 16 pagine.

— Recursulu P. S. S. Archiereului Calistratu Orlénu Barladeanu inaintea inaltei curti de casatiune si de justitie. Requisitoriulu in virtutea caruia d. Procuroru generalu George Filitti, a decinatu competinti'a inaltei curti de a judecă acestu recursu, decisiunea inaltei curti, prin care se admite declinatoriulu de copetintia ridicatu de d. Procuroru Generalu. Bucuresci 1884. Tipografi'a curtii regale, proprii F. Göbl fii pasagiulu romanu 12. Contine 27 pagine.

— Istori'a literaturii romane, in usulu tinerimei studiöse de Ioanu Lazariciu profesoru. Contine 174 pagine. Pretiulu 1 fl. v. a. Sibiu 1884 Tipariulu si editur'a lui W. Krafft.

— Economi'a nationala, schitie asupra starii economice a Romaniei in secolulu alu 18-lea. Memoriu cetitu in siedinti'a Academiei romane dela 6 Noembre 1881 de P. S. Aurelianu, membru alu Academiei romane. Contine 159 pagine. Pretiulu 2 lei si 50 bani. Bucuresci 1882. Tipografi'a Academiei romane (Laboratorii romani), strad'a Academiei, 26.

— Higien'a poporală cu privire la „Sateanulu romanu“, invetiaturi practice pentru preoti, invetiatori, seminare, scóle normale, licee si pentru toti aceia cari tinu la sanatatea poporului dela tíera, cu figuri in textu de Dr. G. Vui'a, medicu la baile din Mehadi'a si profesoru de Higiena la institutul teologicu-pedagogicu din Arad. Contine 118 pagine. Pretiulu 1 fl. = 2 lei 50 bani. Aradu 1884. Tipografi'a romana diecesana.

— („Scól'a Practica.“) Magazinul de lectiuni si materii pentru instructiunea primara, de Vasile Petri, si-a incheiatu, cu numerulu pro Martisioru a. c., tomulu II. si deschide prenumeratiune la tomulu III. (Aprile 1884 — Martisioru 1885) tomu carele, pâna se va infintia in Naseudu tipografi'a proiectata, va aparé si elu, ca si tomurile precedente, in 12 numere mensuale, de câte doue cóle fia-care, si va costá pe anulu intregu: pentru Austr'o-Ungari'a 3 fl., pentru Romani'a 10 lei noi, respunsi inainte. Pe creditu fói'a nu se da nimenui, fiindu că abonamentele neachitate mai facu inca si astadi: dela tomulu I. 66 fl. 75 cr., dela tomulu II. 215 fl. 05 cr., dela „Scól'a Romana“ 408 fl. 05 cr.

„Scól'a Practica“ este unic'a fóia la noi Romanii, care cultiva prax'a scolara pe o scara atátu de intinsa.

Avenu in vedere dictulu lui Diesterweg, ca „puterea invetiatoriului este metodulu lui“, „Scól'a Practica“ si-a propusa din capulu locului, a tiné pre invetiatorii nostrii necurmatu in curentulu metodicei rationale de astadi, si a-i smulge din catusiele unoru deprinderi invecchite, bune de a timpí, dara nu de a luminá spiritulu prunciloru. In scopulu acest'a fói'a aduce lectiuni si materii practice, compuse astufeliu, cá invetiatorii se le póta aplicá numai decátu in scóla; lectiunile si materiile sunt alese din tóte obiectele de invetiamentu, de unu timpu incóce chiar si din Religiune, obiectu de cea mai mare importantia pentru scopurile scólei, dar care la noi este neglijatu afara din cale. Din consideratiunile acestea recomandamu „Scól'a Practica“ tuturoru catechetiloru si invetiatoriloru nostri. Abonamentele a se adresá la redactiune in Naseudu. Nassod, Transilvani'a).

— Elemente de geologie pentru cursulu superioru alu liceeloru si pentru bacalaureatu, alcatuita dupa multi autori de Ioanu Nadejde. Contine 160 pagine. Pretiulu 3 franci. Iasi 1883. Tipo-litografi'a Buciumului romanu.

— Istori'a diecesei romane gr.-cath. a Oradei mari de Dr. Ioanu Ardeleanu, profesoru de phil. clas. la gimn. sup. gr. cath. de Beiusiu. Partea I, scurta privire asupra faseloru credintiei crestine la romani, dela crestinarea loru pâna la inceputulu seclului XVIII. Contine 176 pagine. Pretiulu 80 cr.

— Cântulu lebedei (poesii), de C. D. Aricescu. Bucuresci 1884. Tipografi'a Academiei romane (Laboratorii romani), strad'a Academiei, 26.

— Memorialu compusu si publicatu din insarcinarea conferentiei generale a Representanților alegatoriloru romani, adunati la Sibiu in dilele din 12, 13 si 14 Maiu st. n. 1881, prin comitetulu seu esmisu cu acea ocaziune. Editiunea a dóu'a inavutita cu actele conferentiei; o scurta excursiune critica si cu o serie de discurse politice tinute in conferentia. Sibiu 1883, Tipariulu lui W. Krafft. Contine 240 pagine. Totu acestu Memorialu tradusu dupa textulu din editiunea I. in limbile germana si magiara impreuna cu mic'a colectiune de acte publice vechi si noue, de legi si alte documente adause la elu, éra in limb'a francesa fara acte, se afla de vëndiare atátu in Sibiu la librari'a W. Krafft, câtu si pe la alte librarii anuntiate prin diarie. În tóte 3 traductiuni exemplariulu costa totu numai 1 fl. v. a. comptantu sau 2 franci 20 centesime.

— Economi'a campului de Georgiu Popu de Basesci. Disertatiune premiata cu 6 galbeni. Proprietatea despartimentului XI. alu „Associatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu. Contine 24 pagine. Pretiulu unui exemplariu 10 cr. Sibiu. Tipariulu tipografiei archidiecesane. 1884.